

ATLAKVIÐA

AF

FINNUR JÓNSSON.

FORELAGT I MØDET D. 15. DEC. 1911.

Dette digt, der i håndskriftet bærer tilnavnet „det grønlandske“, vistnok ved urigtig øjeblikks-sammenblanding med det følgende (grønlandske) *Atlamaál*, er et af de ejendommeligste og ejendommeligst opbevarede digte i samlingen i cod. reg. Det trænger stadig til undersøgelse både med hensyn til sammenhængen i det hele og teksten i enkeltheder. De sidste behandlinger, og jeg tænker her særlig på G. NECKELS i hans *Beiträge zur Eddaforschung* (1908), har ikke formået at bringe den forønskede klarhed. G. Neckels syn er i det hele så hildet og hans opfattelse af, hvad og hvorledes der til bestemte tider eller tidsrum i oldtiden blev digtet, så rodløs i virkeligheden, at de derpå byggede antagelser af digtets oprindelige form og udstrækning, af tildigtninger af den mest indviklede (og usandsynlige) art, umulig kan gøre krav på at have løst de spørgsmål, der knytter sig til digtet. Også til lægger han sine egne teorier om versenes indretning (sine „bindungen“ o. s. v.) alt for stor betydning. Der kan ikke være tale om her at drøfte alle hans forslag og antagelser i enkeltheder. Som et eksempel kan anføres hans behandling af v. 4—7 (her anvendes altid Bugges verstælling). Heraf er v. 7 5—6, 9—10 ældst, „dazu durch umdeutung als gegenstück“ v. 4 1—4, 5 er en „moderner (!) zusatz nebst seinen folgen“ : 6, 7 1—4, 7—8, 11—12; v. 4 5—8 er en „pula“ „mit be-

ziehung auf die jungen zusätze in 7“; v. 8 og 15 synes digtede af samme forfatter som v. 6. Endvidere bemærkes, at prof. Neckel kommer til det resultat, at af digtets 43 vers kan 1 5—8, 3, 7 5—6, 9—10, 9, 11 1—4, 13 5—8, 16 1—2, 5—8, 18, 19 1—4, 23, 25, 27 1—4, 28 1—2, 30 (?) med større eller mindre sandsynlighed regnes til digtets „ældste trümmer“. Som sagt der skal ikke polemiseres her imod denne opfattelses enkeltheder eller den kritiske fremgangsmåde. Det vilde være ørkesløst og lidet frugtbringende. Kun enkelte af forf.s sproglige fortolkninger vil lejlighedsvis blive nærmere eftersete.

Ganske anderledes enig kan jeg derimod være med J. Bekker, der i Beiträge z. gesch. d. deut. spr. u. litt., 33. bind, har offentliggjort en grundig afhandling om bægge Atledigte. Forf. undersøger dem nøje og sammenligner dem både i formel og reel henseende, og for så vidt går han langt udover den opgave, nærværende afhandling beskæftiger sig med. Jeg kan på mange punkter være enig med ham, ikke mindst i betragtningen af forholdet mellem de to digte (aldersforhold m. v.). Hvad selve Atlakviða angår, skælner forf. mellem de i málaháttr og fornyrðislag digtede vers; men han antager også interpolationer eller tildigtninger (ialt 4 bestanddele); v. 5—8 er interpolation, der sammen med v. 14 9—16, 16 7—14, 19—20 m. m. er tildigtninger af den, som sammenstøbte málahátts- og fornyrðislagsversene, som han er mest tilbøjelig til at bestemme som hørende til to paralleldigte. V. 28 3—6 + 31 er en — senere — interpolation. Uenig med forf. er jeg hvad hans udtalelse om kenninger (s. 204) angår; hvad man kan tiltro en „Eddakvadsdiger“ i retning af kenninger, er det ikke let med nogen sikkerhed at udtale sig om, og det skulde man i nutiden i virkeligheden være varsom med at gøre.

Tager man digtet som det foreligger, udgør det, som også prof. Neckel har udtalt, et tåleligt hele hvad sammenhæng

angår. Atle sender Knéfrøðr med følge til Gunnar for at indbyde ham til gæstebud og drikkelag, men det antydes at indbydelsen er svigfuld (v. 1—2); Knéfrøds tale, indbydelse og gavetillbud følger (v. 3—5). Gunnar rådspørger (den yngre) Högne og opregner sine rigdomme (for at antyde, at de ikke for gavernes skyld behøver at besøge Atle; v. 6—7). Högne svarer ved at udtale sin frygt for underfundighed fra Atles side; han har fundet et ulvehår (ǫ: et advarselstegn) i den af Gudrun sendte ring (v. 8). Ingen råder dem til rejsen, men Gunnar opfordrer til at drikke afskedsøl, hvortil et dunkelt vers (11) føjes (v. 9—11). De ledsages ud af gården og rider indtil de kommer til Atles hal (v. 12—14; v. 14 sejsten linjer!). Gudrun ser sine brødre komme ind i hallen og advarer dem (v. 15—16; her endel dunkelhed); Gunnar svarer med at udtale, at „det nu er for sent at samle Niflungerne“ (v. 17). Gunnar bliver taget og lænket (v. 18), Högne først efter en dygtig kamp (v. 19); Gunnar spørges om han vil købe sit liv for guld (ǫ: Niflungeskatten), men han erklærer, at først vil han se Högnes blodige hjerte; så følger versene om Hjalles hjerte og Högnes hjerte og Gunnars træffende ord om dem, hvortil han føjer, at nu, da Högne er død, vil han endnu mindre røbe, hvor skatten er, eller udlevere den; her forudsættes at den i forvejen er nedsænket i Rinen (v. 20—27). Herefter følger et par forstyrrede vers (v. 28—29) om et ridt eller rejse; de synes at handle om, hvorledes Gunnar (på en vogn) føres hen til det sted, hvor han skulde lade sit liv. Hertil knyttes Gudruns forbandende tiltale (ved afskeden må det vel være) til Atle (v. 30). I de næste vers fortælles der udførlig videre om ormegården, Gunnars harpespil, Atles tilbageridt og Gudruns modtagelse af ham med vinbæger (v. 31—33; heri er der flere besynderligheder, som senere skal drøftes). Drikkelag holdes, Gudrun skænker vinen og meddeler nu Atle, hvad hun (imens de var borte) har udført (sönnedrabet) og at hun har givet Atle sönnernes hjerter med

honning at spise (v. 34—37). Hendes tale vækker uro og gråd blandt Hunnerne i hallen (v. 38). Gudrun uddeler guld til mændene (v. 39), — åbenbart i den tanke, at det skal være eller svare til det gods, man medgav de døde i graven; hun handler allerede med fuld bevidsthed om, hvad hun straks agter at gøre, nemlig opbrænde hallen og dræbe — den drukne Atle — (jfr. v. 40); hun stikker ham, løser hundene, for at disse uskyldige dyr ikke skal indebrænde, og tænder så ild på det hele (v. 41—42). V. 43 er afslutningsbetragtninger.

Det er klart, at i det hele og store er der god mening og forståelig sammenhæng i digtet eller denne samling af vers. Men der er mange mærkeligheder i det enkelte, som tydelig viser, at det ikke i alt kan være rigtig overleveret.

För vi går ind på alt dette, vil vi tage digtets metriske overleveringsform i betragtning.

Der er da ingen tvivl om, at digtets fleste bestanddele er i málaháttur (5-stavelleslinjen). Dette versemål, der næppe er meget ældre end fra slutningen af 9. årh., findes ikke ofte i det 9. og 10. århs. digtning. Det findes i Torbjörn hornkloves kvad om Harald hárfagre, enkelte steder sammen med ljóðaháttur (i et og samme vers) og i det hele temlig frit behandlet; man mærker, at dets form endnu ikke helt er fastslået (selv om enkelte linjer måske ikke findes i den oprindelige form). Der findes her linjer på 6 og linjer på 4 stavelser indblandede¹. Noget lignende gælder Eiríksmál (fra c. 955). Mere system og regelbundethed er der i Eyvinds efterligning deraf, Hákonarmál (fra c. 961); her findes et stykke i málaháttur, medens ellers ljóðaháttur er benyttet (efter bestemte kunstneriske hensyn og med en bestemt tanke). Atlakviða slutter sig nærmest til de to første. En oversigt skal her gives (ganske vist af noget mekanisk men formodenlig formålstjænlige art). Hovedsagelig er da digtet i málaháttur v. 1—19, 21—25, 27—28 1—2, 29—30,

¹ Málaháttur er særlig behandlet af Wisén, Sjöros og Leonhardt, men Atlakviða har man i det hele ladet ude af betragtning.

32 5—8—37 1—6, 38—43 1—4, dog således at der hist og her som sagt findes 4-stavelserlinjer. Sådanne findes samlet (i hele vers eller halvvers) i v. 20, 26, 28 3—6, 31—32 1—4, 37 7—10, 43 5—8. Forsåvidt kan digtet siges at falde i to dele; hvorvidt dette har betydning for tekst og sammenhæng, vil senere omtales nærmere. Indenfor den første (hoved)bestanddel findes 4-stavelserlinjer på følgende steder: 1 1—2 (*Atli sendi | ár til Gunnars*), 2 6 (*kaldri røddu*), 5 5 (*stórar meidmar*), 6 6 (*á Gnitaheiði, gnita* ved opløsning), 7 4 (*hjølt ór gollu*), 9 2 (*né nóungr annarr; nóungr* ved opløsning), 9 6 (*sem konungr skyldi*; ligeledes), 11 1 (*Ulfr mun ráða*), 14 7—8 (*bundnum røndum | bleikum skjöldum*), 16 10 (*hervi kannu*), 16 14 (*ykr of folginn*), 18 3 (*vin Borgunda*), 19 1—3 (*sjau hjó Hogni | sverði hvøssu | en enum átta*), 19 6 (*fjándum verjask*), 23 2 (*gumna dróttinn*), 5 (*ólíkt hjarta = 25 5*), 7 (*es mjök bifask = 25 7*; 8, 10, *es á bjóði ligr, es í brjósti lá = 25 8*, 10 kunde også regnes hertil), 24 1 (*hló þá Hogni*), 27 5, 7 (*Rín skal ráða; svinn áskunna*), 29 2 (*reið Glaum mōnum*), 29 4 (*sifjungr þeira*), 33 2 (*Atla í gogn*), 34 4 (*Húnar tǫldusk*), 36 2 (*sverða deilir*), 37 4 (*Erp né Eitil*, jfr. 2 til *knéa þinna*), 39 1—3 (*Golli sori — egl. 3-stav. l. — | en gaglbjarta | hringum raudum*), 40 1 (*óvarr Atli*), 40 8 (*fyr øðlingum*), 41 1 (*hon beð broddi*), 42 5—7 (*forn timbr fellu | fjarghús ruku | bær budlunga*), 43 3 (*brúdr í brynju*). Hertil kunde endnu regnes alle de linjer, som ved sammentrækning eller udeladelse af *ek* og *es* bliver firstavelserlinjer, *nú 's sá ormgarðr* 16 14, *hér hefk hjarta* 23 3 = 25 3, *nú 's mér engi* 27 3, *einn 's minn betri* 7 11, *ylfskr 's vegr okkarr* 8 7, *langt 's at leita* 17 3, *es [ek] einn lifik* (sål. hds.) 27 4. Men det må erindres, at en sammentrækning ikke er absolut krævet, og linjer som 23 3, 7 11, 8 7, 17 3 er málaháttlinjer, når synkopen ikke foretages; mindre sikre er linjer som *nú es sá (mér) . . .* 16 14, 27 3 og 27 4, synes bestemt at være 4-stavelserlinjer. Dette fører igen over til et andet spørgsmål, nemlig det om pronominer som subjekt eller objekt, om hvor-

vidt de, når de overfylder den normale linje, bør sløjfes eller bibeholdes.

Der skal først anføres eksempler på, hvor bibeholdelsen kræves af metrum: *alls vit slíkt heyrum* 6 4, *þat es vit ættima* 6 7 (vel at mærke, hvis *es* her synkoperes), *rís þú nú Fjörnir* 10 1, *fengu þeir Gunnar* 18 1, *skóru þeir hjarta* 22 1, *þás þau lint skyldu* 40 6, *es hon æva grét* 38 6, *sköpp lét hon vaxa* 39 5, altså 8 gange i alt, et ikke synderlig stort antal.

Herimod skal der stilles de eksempler, der findes på at pronominet er udeladt i hds.: *skjöldu kneguð þar velja* 4 1 (i foregående vers findes tiltalen: *yðr Gunnarr*), *völl lézk ykr ok mundu gefa* 5 1 (σ: *hann, Gunnarr* i v. 3), *heilir farið nú ok horskir* 12 7, *létir nornir gráta* 16 8, *ok í fjötur settu* 18 2, *ok bundu fastla* 18 4, (foran går i l. 1: *fengu þeir*), *blóðugt ok á bjóð lögðu* 22 3 = 24 5 (hvor *þat* står for *ok*), *ok bóru þat fyr Gunnar* 22 4 = 24 6 (men her udelades *þat*), *es mjök bifask | es á bjóði liggr | bifðisk hólfa meir | es í brjósti lá* 23 7—10 jfr. 25 7—10, *es til hjarta skóru* 24 2, *varnaði við tórum* 29 7, *lagði í garð þann* 31 2, *vóru af heidi komnir* 32 8, *en nið sagði Atla* 35 6, *ok hvelpa leysti* 41 4, *hnigu í eld heitan* 42 10, — ialt 19 gange (foruden parallelstederne).

Ser man nu på de (mange, op imod 40) steder, hvor sammentrækning eller udeladelse kan finde sted uden at metrum eller mening lider derved, synes der ikke at kunne råde tvivl om, at den også bør foretages, f. eks. *þás hon okr baug sendi* 8 2, *þats vit ættima* 6 7, *né þeirs ríkir vóru* 9 4, *þars harðmóðgir fóru* 13 6, *þás þau lint skyldu* 40 6 osv., jfr. den faktisk i hds. forefundne sammentrækning: *hvars ykr hugr teygir* 12 8; *hykk at hon vörnud byði* 8 4, *goll vissak ekki* 6 5, *minn veitk mar baztan* 7 5, *hár fank heiðingja* 8 5 — hvortil svarer et utal af eksempler i skjaldeposien.

Og nu andre pronominer: *at gørdum kom hann Gjúka* 1 5, *reidi sǫusk þeir Húna* 24 osv. osv. I alle tilfælde henvises der til, hvad der i forvejen er nævnet, og der kræves intet

steds nogen større tydelighed end i de tilfælde, hvor pronominet er udeladt (se ovf.). Det er ikke let at se, hvorfor pronominet mere skal stå i disse sidste eksempler end i hine. Der er næppe tvivl om, at det er berettiget at udelade det allevegne, således som man også har gjort det. Der kunde mulig være større tvivl om pron. *þú* i linjer som *lát þú á flet vaða* 10 2, at *þú í brynju færir* 16 2, men rimeligvis bör det allevegne udelades, hvor det ikke som i 26 1 (*svá skalt þú Atli*) og 37 5 (*séra þú síðan*) kræves af metrum; de to sidste steder er dog ikke helt pålidelige som 5-stavelers linjer; jfr. nedenfor.

Ved at foretage de her påpegede mindre ændringer i teksten, vil den metriske form utvivlsomt i det hele og store vinde. Desuagtet vil metrum ikke blive strængt systematisk 5-stavelsemetrum, men det må hævdes, at det — når bortses fra 4-stavelserlinjerne — i det hele er sig selv ligt helt igennem. Forskellige mindre nuancer i formen (vekslingen af de kendte typer eller den hyppige brug af samme type inden for samme vers) kan ikke komme i betragtning som kriterium for ægte eller uægte bestanddele.

Mere betydning har naturligvis de rene 4-stavelserlinjer, det vil sige, hvor de findes gruppevis. De skal nu gennemgås. Der er da først v. 20. Her er der for det første en slem forvanskning i håndskriftet, der begynder allerede i v. 19. Den sidste halvdel deraf lyder i cod. således: *svá skal frækni fjandum verjask Högni varði hendr Gunnars frágu fræknan* osv. Med *Gunnars* plejer man at begynde det nye vers, dette ord skulde da være det sidste i dettes første — iøvrigt tabte — halvvers. Men *svá skal — hendr* (i v. 19) er et umuligt halvvers; der mangler, efter den almindelige antagelse, en følgende sætning med *sem* svarende til *svá* („således skal enhver tapper mand værge sig mod fjenden, [som] Högni da værgede sine hænder ɔ: sig selv personlig“.). Skönt det ikke absolut kræves, at *sem* har fulgt, er det dog det sandsynligste. Men det er håbløst at søge at restituere den

oprindelige tekst. Verset findes parafraseret i Völs.s., der har 20 for 7 (som Högne siges at have fældet), og så hedder det (svarende til den forvanskede sidste halvdel): „alle var enige om, at man næppe havde set en sådan mand; men dog måtte han bukke under for overmagten og blev taget til fange.“ Dette hjælper imidlertid ikke stort og kan desuden være sagaforfatterens egen udfyldning. L. 5—6 *svá skal frækn | fjandum verjask* er rene fornryðislagslinjer, men det er også l. 1—2 i samme vers; det er imidlertid umuligt at bygge noget derpå, da de to sidste linjer er så ødelagte. Men man mærke sig det her fremtrædende ræsonnement („således skal osv.“). Kommer vi så til v. 20, er de 4 sidste linjer dér i rent fornryðislag: „de spurgte den tapre, om Goternes fyrste vilde købe sit liv for guld“ (guldet, ǝ: Niflungeskatten). V. 21 indeholder Gunnars svar: „Högnes hjærte skal ligge blodigt i min hånd, skåret ud af heltens bryst med det skarpe sværd, fyrstens søns (dette apposition til heltens)“ — det er klart, at dette udgør ikke den fuldstændige tanke; tilmed er l. 6 (*syni þjóðans*) egentlig kun en 3-stavelleslinje. Hvad der mangler — ikke blot i verset, men også i tankegangen — er sådant noget som: „för jeg røber hvor guldet er“. Dette sidste fremgår af hele sammenhængen; man vil få Gunnar til at udlevere guldet, sige hvor det er. Men hertil passer v. 20 kun dårligt, selv om det til nød kunde siges, at Atles tilbud om liv — for guld, gik ud på det samme. Der er af denne grund al anledning til at antage, at halvvers 20 er indkommet fra et andet digt om lignende æmne, men hvor sammenhængen (motiveringen) var noget forskellig.

V. 26 1—4 er af en mærkelig form: *svá skalt þú Atli* (5 stavelser, eller 4, hvis *þú* udelades) | *augum fjarri* (4 stav.) | *sem munt* (2 stav.!) | *menjum verða* (4 stav.) — altså nærmest et fornryðislagshalvvers, men med denne enestående 2-stavelleslinje, hvilken (også ved sit indhold) viser, at det hele umulig kan være rigtigt. Hertil kommer at 2. linje; *augum fjarri* er

ganske meningsløs, hvorfor man har foreslået at rette *augum* til *ǫndu*, *auðnu* osv., men uden held; fejlen er sikkert dybere og stedet uhelbredeligt; af den grund kan halvversets oprindelige metriske form heller ikke bestemt afgøres; ordene *sem munt menjum verða* lyder som én málaháttir-linje. Tanken er: „Du vil, Atle, være så fjærnt fra . . . . . som du vil være langt borte fra (langt fra at komme i besiddelse af) guldskatten.“ At gætte på hvad der har stået er vist ørkesløst. Völs.s gengiver halvverset rimeligvis helt vilkårligt ved: „og således vil du Atle lade dit liv, som vi nu lader vort.“ Versets sidste halvdel er metrisk rigtig og giver en fortræffelig mening. Det hele har vist udgjort et rigtigt vers, der nu kunde gengives:

Svá skalt þú Atli
 . . . . .fjarri
 . . . . .
 sem munt menjum verða; osv.

V. 28 3—6 er et regulært halvvers i fornyrdislag. Det lyder:

ok meirr þaðan
 menvǫrð bituls
 dolgrǫgni dró
 til dauðs¹ skókr.

(Mærk den sidste linje som trestavelleslinje). Det sidste ord *skókr* er ellers ukendt og måske forvansket; det synes at måtte henføres til *bituls* og sammen med dette at udgøre en kenning for 'hest'; *menvǫrð* — *dolgrǫgni* er bægge objekter til *dró*; det sidste betyder 'kriger', det første — hvis der er tale om Gunnar — 'guld-vogteren', ǝ: han som vogtede på, nægtede at udlevere sit guld (Niflungeskatten). Udtrykket *draga til dauðs* kan kun betyde: 'trække, slæbe efter sig, indtil døden indtræder' (indtil den, der slæbes efter, dør af medfarten).

¹ Cod. har *dauþ*, men det er åbenbart skrivfejl.

Halvverset taler altså om en person, der slæbes efter hest(e), indtil denne person opgiver ånden — altså samme døds måde som Saxo (i 8. bog) omtaler for slaviske hövdingers vedkommende. Men denne fremstilling er uforenelig med Gunnars død i ormegården (i fornyrdislagsverset 31). Formentlig er disse 4 linjer indkomne fra en helt forskellig sammenhæng, og den person, der deri antydes, er rimeligvis slet ikke Gunnar. Endelig skal bemærkes, at de i codex ikke står dér, hvor Bugge har anbragt dem (for at få noget, der kunde passe til Völs.s.), men efter v. 30, hvor de passer så slet som muligt, men hvor de dog står foran v. 31 i samme versemål.

Vi kommer så til v. 31, der består af 12 linjer, og i forbindelse dermed 32 1—4. V. 31 er i formel henseende yderst slet fornyrdislagsvers. L. 1 *Lifanda gram* er egl. 3-stavelleslinje; l. 5 hører syntaktisk sammen med l. 3, hvad der er ret enestående, medens l. 4 (*skatna mengi*) indeholder subjektet til *lagði* i l. 2. I de 3 næste linjer slår Gunnar harpen; dermed kunde verset — på 8 linjer — være sluttet, og de næste 4 linjer være første halvdel af næste vers; også der er versificeringen dårlig (der skal dog sikkert læses: *svá gulli skal* og ikke: *svá skal gulli*). 32 1—4 lyder: „Atle lod sin ørtrampende hest [løbe] tilbage til sit land fra mordet (drabet).“ Altså er ormegården udenfor Atles land (!). Også dette er højst forbavsende. Spørger vi málaháttversene, ses det ganske vist af dem, at Atle og hans mænd rider hen til et sted, hvor Gunnar på en vogn føres hen, og dette sted kaldes *heiðr* i 32 8. Men det naturligste er at tænke sig stedet indenfor Atles landområde, og at det hele foregår i kort tid (løbet af en dag). I málahátt-versene angives slet ikke Gunnars egentlige død eller døds måde — og det er dette, der har bevirket interpolationen af disse elendige fornyrdislagslinjer.

V. 37 7—10 er bestemte fornyrdislagslinjer, dog således at den første er 3-stavelleslinje, og det samme gælder i grunden den tredje (*manar meita*), hvor de to første (korte) stavelser

gælder lige med én (lang). De 6 første linjer lyder: „Du (det er Gudruns replik til Atle) kalder ikke oftere til dine knæ Erp eller Eitil, ølberuste tvende (bægge), du vil ikke mere midt på sædet (bænken) se“ — og så følger de 4 linjer; den første af disse kan vanskelig skilles fra de to sidstnævnte som indeholdende objektet til „se“. Da nu også disse to i grunden er 4-stavelleslinjer (når man læser *séra síðan; í seti miðju* er ren 4-stavelleslinje med opløsning), mener jeg nu, at alle seks linjer hører sammen:

Séra síðan
 í seti miðju
 golls miðlendr
 geira skepta
 manar meita
 né mara keyra.

Rimeligvis har de hørt til samme digt som de ovenfor omtalte fornyrdislagslinjer. Tilbage bliver så af v. 37 de 4 første linjer som et halvvers; det andet er gået tabt. Her er ganske vist l. 2—3 også 4-stav.linjer, men den 1. og 4. (hvor der kan læses *tváa*) har málaháttklang. Men det er dog muligt, at heller ikke disse 4 linjer hører til digtet. „Du kalder ikke oftere til dine knæ Erp eller Eitil“ kommer — ikke blot overflødig — men også ganske uvæntet og mat efter de så kraftige og utvetydige udtryk i forangående ægte málaháttvers: „dine sønners blodige hjerter har du spist sammen med honning“. Jeg er derfor mest tilbøjelig til med Symons at antage, at alle 10 linjer, 3: v. 37, ikke hører til Atlakviða.

Endelig er der slutningsverset. Det er ret ejendommeligt; de to første linjer er málahátt, l. 3 er 4-stav.linje, 4 grænser ialfald dertil (*bræðra at hefna*); l. 5—8 bestemte 4-stav.linjer, med undtagelse af l. 7, der egl. kun er en 3-stavelleslinje (*banorð borit*). Dette vers er utvivlsomt en yngre tildigtning eller af et andet digt, på grund af den prosaisk-ræsonnerende

tone og indhold: „Der er nu talt tilstrækkeligt herom; ingen kvinde vil herefter således i brynje give sig i færd med at hævne sine brødre; hun den lyse har bevirket 3 hovedkongers død, før hun (selv) døde“. Dette „i brynje“ har ikke engang støtte i selve digtet, og Gudrun selv var aldrig brynjeklædt som Brynhild eller en valkyrje; man indvender ikke herimod, at „kvinde i brynje“ ikke absolut behøver at sigte til Gudrun, ti det gör ordene aldeles utvivlsomt. Symons har sluttet sig til den antagelse, at verset er uægte. Om det har hørt til et andet digt og da det fornryðislagskvad, hvortil de ovenfor omtalte vers hørte, eller er en ren tildigtning, er naturligvis umuligt at sige. Det første synes dog det sandsynligste — også fordi omtalen af de 3 „folkekonger“ kunde tyde på noget nyt i fremstillingen. Hvem er de? Sønnerne Eitill og Erpr — er de virkelig de 2?

Fjærnes de nu omtalte vers, dels på grund af deres afvigende form og dels for deres mærkelige indholds skyld, bliver sammenhængen i det hele lige fuldstændig for det. Men der er dog en del at bemærke til flere steder, der åbenbart er forvanskede.

Lad os først se på overleveringen med hensyn til linjernes antal i verset. Efter Bugges linjedeling bliver forholdet følgende (her ses bort fra de allerede behandlede fornryðislagslinjer): af 8 linjer, det normale antal, består 17—18 vers (1—6, 8—9, 11—13, 15, [29 af 7, herom senere], 30, 33, 36, 39—41); af kun 4: 10, 18, 22, hvortil kommer 32 5—8; af kun 6: 17, 21, 24, 34, 35; af 10: 23, 25, 38, 42; af 12: 7, 27; af 14: 16; af 16: 14. V. 19 og 28 (to linjer) står for sig.

Dette forhold er så broget, at derom kan vist alle være enige, at det ikke kan være oprindeligt — selv om der er de forskere, der kan mene, at vers på 6 eller 10 linjer kunde anses for tilladelige i Eddadigte og lignende kvad; men vers på 2 eller 14 eller endog på 16 linjer er rene monstra. Vi tager først halvversene.

V. 10 er Gunnars opfordring til (mundskænken?) Fjörnir om at uddele vinskålerne. Sammenhængen er fuldstændig; foran går som sidste halvdel af v. 9 indledningen til denne replik (*kvaddi þá Gunnarr* osv.). Det naturligste vilde være at slutte disse to halvvers sammen til ét vers. Men så bliver v. 9 1—4 til gengæld et halvvers for sig. Indholdet deraf er: „Slægtningene æggede ikke Gunnar (til rejsen), ej heller nogen anden af de nærmeste, fortrolige eller rådgivere, eller de som mægtige vare“ — i og for sig udgørende en fuldstændig mening, men der kunde godt tænkes at have stået noget mere, især noget, der mere direkte motiverede Gunnars *móðr*, som nævnes i det følgende. Videre kommer man ikke på dette punkt. Enten er v. 9 et helt vers — som også skriveren af codex snarest har ment det — eller v. 9 et halvt og v. 10 et helt. Men heraf kan ikke vindes noget kriterium for ikke-antagelsen af halvvers som selvstændige vers. Völs. har efter v. 10 en sætning, som Symons mener kunde bero på et tabt halvvers; dette er dog tvivlsomt.

V. 18 danner et hele og et udadledigt led i fremstillingen. Men man ventede dog noget andet og mere end dette nøgne: „de fik Gunnar (tagen) og satte ham i lænker, Burgundernes ven, og bandt ham forsvarlig“; man ventede også noget om et forsvar fra hans side eller noget om at det dog ikke gik så aldeles glat. Völs., der her benytter digtet, siger: „Nu bliver Gunnar angrebet, men på grund af overmagten blev han taget til fange og sat i lænker.“ Umuligt var det ikke, at de første ord berode på et halvvers, der netop indeholdt det savnede. I codex har i øvrigt skriveren opfattet v. 18 + 19 1—5 som ét vers, men v. 19 skal vi senere komme tilbage til.

V. 22 handler om trællen Hjalles drab, der i og for sig er, hvad meningen angår, fuldstændigt. Dog savner man egentlig en befaling af Atle om, at hans mænd skulde gøre dette, skære hjærtet ud af Hjalle, for at narre Gunnar.

V. 32 5—8 er ligeså bestemt málaháttlinjer som de forudgående er fornryrdislagslinjer. I cod. henføres l. 1—4 til v. 31 5—8 som ét vers, og de her pågældende 4 linjer som et (halv)vers for sig (stort bogstav i *Dynr*, og ligeså i det følgende 8-linjede vers *Út gekk* osv.). Vi har set, at v. 31 (12 linjer) + 32 1—4 rimeligvis tilhører et andet digt. De handler om Gunnars død i ormegården og Atles riden tilbage „til sit land“(!). Er der da ikke her et hul i fremstillingen, når disse vers fjærnes? Lad os se på det foregående med det samme. V. 28 (kun 2 linjer!) indeholder Atles bud om at „sætte hjulvognene igang“ — åbenbart for at bringe Gunnar hen til drabsstedet. V. 29, der kun består af 7 linjer, mangler øjensynlig én og kan regnes til de 8-linjede, og har et ord — *sigtíva* —, der er umuligt i sammenhængen. Det lyder: „Atle den mægtige red Glaum (hestens navn; men denne linje er også forvansket; der skal læses *Glaumi*, ikke *Glaum*, jfr. *Atli [reið] Glaumi*, Sn E I 484; derefter følger *mönnum*, der kunde være rigtigt, af adj. *manr* ‘med fyldig manke’¹). Så følger to linjer (hvorom senere) og derpå ordene *Guðrún sigtífa* (hvoraf det sidste som sagt er meningsløst); her mangler åbenbart én linje, og af den anden er kun *Guðrún* tilbage; så kommer to rigtige linjer med udmærket mening: „hun kunde ikke holde sine tårer tilbage, farende frem i tummelhallen“; herefter følger så hendes forbandelsesvers over Atle — d. v. s. de ord, hun henvender til ham lige før han og hans følge rider af sted. Så skulde jo derefter komme halvverset 32 5—8, om deres tilbagekomst. Men — når fornryrdislagsversene udskydes — findes der intet om behandlingen af Gunnar og hans død. Her er åbenbart et hul i overleveringen, som fornryrdislagsversene skulde tjæne til at fylde. Hele dette parti er altså meget forvansket og mangelfuldt; v. 28 kun 2 linjer, 29 forvansket — 30 er som en frodig oase i ørkenen — 32 5—8 indeholder slutningen af digtets del om Gunnars

¹ Et *manr* af *mön* svarer ganske til *hárr* af *hár* og lign.

død, Atles tilbagekomst: „der blev dón (larm) i gården, alt var opfyldt af heste (eller de var bleven trætte), mændene sang våbensang, de var komne [tilbage] fra heden“. Der fortsættes med at Gudrun nu går ud imod Atle, lader som hun er glad og indbyder ham til drikkelag. Hun har imidlertid taget sin beslutning.

6-linjede vers. — V. 17 giver selvstændig mening som det er. Dog er det noget hårdt, at gen. *rekka óneissa* i l. 6 skal være appos. til *ljóða sinnis (til)* i l. 4; det kunde bringe en til at formode, at der er to linjer udfaldne efter l. 4; andre har antaget at versets 1.linjepar mangler.

V. 21 er Gunnars replik om Högnæs hjærte: „Högnæs hjærte skal ligge mig i hånden blodigt, skåret ud af den kække rytters bryst med det farlig-skarpe sværd, kongens søns (appos. til „rytters“). Som för bemærket er den sidste linje (egl. 3-stavelsesl., *syni þjóðans*) ret mistænkelig. Men hertil kommer, hvad der er langt vigtigere, at tanken i verset ikke er fuldstændig. „Hjærtet skal ligge mig i hånden“ er så temlig meningsløst. Der må have stået (fulgt) noget som: „det skal ligge osv. — för jeg røber noget om guldet“, og det har Völs.s forfatter rigtig følt; han skriver: „för skal jeg se min broder Högnæs hjærte blodigt“; men han har næppe haft fyldigere tekst selv. Med andre ord: der mangler ialfald 2 linjer (måske snarest 3), begyndende med ordet *fýrr*. Dette må betragtes som aldeles evident.

Om v. 24 og 34 gælder det, at de er fuldstændige hvad mening angår. Dog har man ment, at der manglede det 3. linjepar (eller, i det sidste, det 4.).

V. 35 er derimod åbenbart mangelfuldt; l. 1 hænger ikke sammen med l. 2 ved bogstavrim (*Skævadi en skírleita | veigar þeim at bera*); det er klart, at her er l. 2—3 udfaldne.

Det er således sikkert, at der i v. 21 og 35 mangler noget, at de oprindelig har været 8-linjede; efter al sandsynlighed gælder det samme også v. 17. Tilbage bliver kun 24 og 34,

hvor man ingen bestemte kriterier har at holde sig til. Jeg er dog ikke i tvivl om, at også de har været 8-linjede.

10-linjede vers. De to første af disse, 23 og 25, er ensartede; de indledes begge med: *þá (Mærr) kvæð þat Gunnarr | gumna dróttinn* eller (i 25) *geirniflungr* (3-stavelleslinje!). Disse linjer er ganske overflødige og ikke mere nødvendige her end andre steder, hvor linjer af samme art ikke findes (f. eks. i v. 17), og er sikkert et yngre tillæg. — V. 38 (sidste del) lyder: „undtagen Gudrun ene, som aldrig græd over sine bjørnehårde brødre eller kære sønner — unge, ukyndige, som hun havde fået med Atle“. Det er de to sidste linjer („unge — Atle“), som overfylder verset. Indholdsrige er de ikke, tværtimod, noget mere selvfølgeligt kunde der ikke let siges eller noget, der for enhver tilhører var mere indlysende end det, at det var hendes og Atles sønner, hun havde taget af dage. Allerede Bugge foreslog at stryge dem.

Vanskeligere er forholdet med v. 42, hvis sidste del lyder: „de gamle tømmerer (tømmerstokke) faldt, ‘livshusene’ (legemerne?) røg, fyrsternes gård [brændte — mangler, som det synes ved ligefrem skriverfejl], også skjoldmøer brændte inde alder-berøvede, de sank i den hede ild“. Er nogen linjer her yngre tillæg, må det være de to sidste linjer; dog kunde der være tale om l. 5—6, der begge er 4-stavellesl., dette mener Symons, idet han antager, at en interpolator har misforstået ordet *fjarghús*. Ordene „de sank i den hede ild“ er dog kun en, her i sammenhængen digterisk-rhetorisk interesseløs gentagelse af det kraftige: „også . . brændte“. Udelukket er det ikke, at vi her har rester af to vers (4 + 6). Men det må hævdes, at har noget vers oprindelig bestået af 10 linjer, er det dette og kun det.

12-linjede vers. De er kun to. For det første v. 7, der indeholder Gunnars opregning af hans og Gjukungernes rigdomme: „Syv besidder vi salhuse, fulde af sværd (denne linje er mangelfuld, kun 3 stavelser; jfr. senere; ethvert af dem

har hjalter af guld (3—4); min hest ved jeg er den bedste, mit sværd det skarpeste (l. 5—6), buer bænkeprydende, brynjer af guld (l. 7—8), min hjælm og skjold [ved jeg er] den hvideste, stammende fra Kiars hal (l. 9—10); ene min (el. mit; hjelmen eller skjoldet?) er bedre end alle Hunners (l. 11—12)⁴. Man (Bugge, udg. s. 428) har forlængst været opmærksom på, at der her umuligt alt kunde forholde sig rigtigt; og der er forskellige rettelsesforsøg. Sidst har dr. Neckel behandlet dette vers indgående (jfr. ovf.). Jeg er enig med ham i, at l. 5—6 og 9—10, på grund af deres identiske form, ikke kan skilles ad, så at l. 7—8 må betragtes som et senere indskud, hvorved den anstødelige gentagelse i et og samme vers: „af guld“ forsvinder. Skal man yderligere søge at fjerne et linjepar, for at få de normale 8 linjer, må der vælges imellem l. 3—4 eller 11—12. Bægge par indeholder en overdrivende kumulation; „syv sale fulde af sværd“ var i grunden en ret anselig ejendom, selv om sværdenes hjalter ikke alle var af guld; en endnu mere pralende overdrivelse er det sidste linjepar — særlig i betragtning af Hunnernes berømte buedygtighed. Jeg er derfor nu tilbøjelig til at tro, at det første linjepar bør beholdes og det sidste udelades, tilmed da beskrivelsen af hjelmen (eller skjoldet): „kommen fra Kiars hal“ synes at indeholde eller at skulle indeholde en stærk fremhævelse af kvaliteten. De, der holder på muligheden af 10 linjer i et vers, vil beholde bægge linjepar. Nogen gennemført parallel til Knéfrøds tilbud af kostbarheder i v. 3-5 behøver ikke at forudsættes i Gunnars replik.

V. 27 er en replik af den bundne Gunnar (om 26 se ovf.). Indholdet er: „stadig havde jeg tvivl, mens vi to [han havde fået at vide, at Högne var død] levede (l. 1—2), nu har jeg ingen, da jeg ene lever (l. 3—4); Rinen skal råde over mændenes strid-malm (guldet; l. 5—6), den kyndige, den as-beslægtede(?) over Niflungernes arv (l. 7—8), i rullende vand klares val-ringene (l. 9—10), heller end at guldet skal skinne på Hunnernes börns arme“ (l. 11—12). I cod. begynder verset

bestemt således, hvad der ikke er afgørende. Hvad der her er særlig påfaldende er de to adjektiver, der bruges om Rinen; de findes ellers aldrig om elve; især er dog det sidste mærkeligt. Hvis *svinnr* her kunde betyde 'stærk', vilde det kunde passe, men 'as-beslægtet', eller 'fra guderne stammende'?; hvis det var brugt om guldet, var det til at forstå, men så måtte der have stået *ás-kunnum*, og det vilde jeg foreslå at rette ordet til. I Völs. findes versets sidste 8 linjer gengivne ved: „nu skal Rinen råde over guldet för end Hunnerne skal bære det på deres arme“ — altså ganske som om l. 7—10 ikke havde stået i den benyttede tekst. Helt pålidelige slutninger kan dog ikke heraf drages, men l. 11—12 vilde passe fortrinlig til l. 5—6. På den anden side svarer l. 11—12 ganske godt til l. 9—10; man lægge mærke til de parallelle udtryk *ljfsask* 'blive klare' og *skíni* 'skinner'. Jeg mener derfor snarest at måtte antage, at vi her har en sammenslutning af et helt og et halvt vers (til dette mangler så den anden halvdel, og her er vi lige ved det ovf. omtalte meget mangelfulde parti, v. 28—29).

Det er således klart, at der er ingen grund til at antage vers på 12 linjer. Endnu mindre rimeligt er det, at der skulde være vers på 14 eller endog 16 linjer.

V. 14 består jo af 16 linjer (således i cod.), der hører til digtets vanskeligste. Verset handler om Gjukungernes rejse til Atles hal og lyder: „De så Atles land og 'liðskjalfar djúpa' (l. 1—2), Bikkens mænd står (således; ikke: stå) på den höje borg (l. 3—4), en sal (acc. ɔ: så de) over sydfolkene, beslået med bænketræer (bænke; l. 5—6), bundne rande (el. skjolde), blege skjolde (l. 7—8), 'dafa darraðar', men dér drak Atle (l. 9—10) vin i val-hal, vogtere sad ude (l. 11—12) at værge mod Gunnar og hans mænd (ɔ: at nægte dem adgang), hvis de kom for at besøge ham (sål. Bugge rigtig for hds.s 'her'; l. 13—14), med gjaldende spyd at vække fyrsten (Atle) kamp (l. 15—16)“. Her er der flere besynderligheder. L. 2 er i virkeligheden ufor-

stæelig. Hvis *liðskjalfar* er = *Hliðskjalfar*, kan *h* ikke være udeladt; deraf følger, at der ingen bogstavforbindelse bliver mellem l. 1 og 2; derfor har man villet rette *land* til *holl*, hvad i og for sig vilde give fortræffelig mening; men alligevel ventede man så ikke et ord, der betegnede det samme, straks bagefter; umiddelbart gör *hliðskjalfar* indtryk af at være genitiv. Fremdeles har man rettet *djúpa* til *djúpar* (og opfattet *hliðskjalfar* som acc. pl.), men hvor finder man, i gammel eller ny tid, *djúpr* brugt om et hus? Ingensteds. Den betydning, som „dyb“ har i dansk om huse ‘strækkende sig langt ind, bagud’ (fra forsiden betragtet), er ikke oldsprogets. Jeg mener at denne linje overhovedet er så forvansket, at det ikke nytter at søge at rette deri; den er håbløs. L. 3—4 med navnet „Bikke“ har man forlængst (jfr. Bugge, udg. s. 429 f.) mistænkt for at være kommen her ind fra en helt anden sammenhæng; Bikke har aldrig haft noget med Hunnerne at gøre, han er ellers udelukkende knyttet til kong Jörmunrekk. At han ikke har noget at gøre her viser også den omstændighed, at der står „Bikkens mænd står“ (ikke; „(ser) B.s mænd stå“, hvad man bestemt ventede), hvorefter der kommer *sal*, acc., objekt til *sú* i l. 1, m. a. o. l. 3—4 adsplitter tydelig nok en syntaktisk sammenhørende tekst; allerede dette vilde være nok til at udvise l. 3—4. Jeg kan ikke gå ind på at rette *Bikka* til *Buðla*, og det så meget mindre, som Atles mænd dog ikke kunde kaldes (den længst afdøde) „Budles“ mænd. Og så måtte *greppar*, nom., utvivlsomt også rettes til *greppa*, acc., hvad Lünig så. L. 5—6 står, hvad mening og syntaks angår, i nøjeste forbindelse med l. 1—2, og disse 4 linjer udgør åbenbart et hele; men det bliver da tillige klart, at *land* ikke må ændres. Først ser de landet og så salen deri, hvor Atle bor. *Sleginn sessmeiðum* betyder ganske simpelt ‘beslået med bænke’, ‘(sal) hvori bænke var slæde fast’; det er fra digterens betragtning og ikke fra de kommendes synspunkt. *Sal of suðrþjóðum* er det eneste rigtige (of *Suðrþjóðu*, på

eller i Sydlandet', som Neckel vil læse, s. 168, er umuligt). Herpå følger to 4-stavelleslinjer, der syntaktisk slutter sig til de to foregående og fortsætter (digterens) beskrivelse af hallen(s indre); om *randir* og *skildir* er ensbetydende, så at adj. *bundnir* og *bleikir* fremhæver 2 egenskaber ved dem, eller om *randir* her står i sin egenlige betydning, (skjolde-)rande, kan være usikkert, men synderligt til sagen gör det nu ikke. Man har været i tvivl om, hvad *bundnar* (*randir*) egentlig vil sige. Næppe betyder det andet end 'bundne', d. v. s. med bånd i, det bånd som kaldtes (*skjaldar*)*fetill*. Naturligvis kunde man tænke på 'skjolde bundne til væggen', men da bliver parallellen med *bleikum* mindre god. Uagtet disse 2 linjer passer, som sagt, syntaktisk godt til det foregående, gör de dog ikke noget absolut godt indtryk; de lyder i sammenhængen vel meget remsemæssigt, hvortil kommer deres fornyrdislagsform. De er således ikke frie for at være mistænkelige. Herefter følger linjen *dafa darradar*, der hvad bogstavrimet angår dårligt nok hænger sammen med den følgende linje: *en þar drakk Atli*, medens disse ord, dunkle som de i sig selv er, ingen syntaktisk forbindelse har dermed. *Dafa* kunde henføres til *dof*, der i þulur findes blandt spydnavne; her skulde der altså stå gen. pl. af ordet. *Darradr* (el. *dorradr*) findes som navn på Odin; 'spydenes Odin' er kenning for 'kriger, mand', ǝ: Atle (således Bugge), men dette passer hverken til det foregående eller følgende, med andre ord: linjen er ganske uforståelig og helt umulig i sammenhængen, og må have forvildet sig herhen fra sit oprindelige sted (jfr. H. Gering i 3. udg. af Hildebrands Edda)¹. *En þar drakk Atli* osv. følger så; dette *þar* henviser ganske naturligt til *sal*, men en linje er gået foran, hvori der har stået et ord, begyndende med *þ*, rimende med det første betonedede ord i

¹ I v. 4 findes *dafar darradar*, hvor *dafar* sikkert er acc. og det hele en betegnelse for våben (spyd?), men spyd er nævnet i l. 2); betydningen af *darradar* er jo ikke helt sikker.

den her behandlede linje (*þar*). L. 11--12 passer udmærket til den. Herefter følger så de sidste 4 linjer, som udgør en sammenhængende mening. På grund af deres indhold vover jeg at erklære dem for ganske umulige i dette digt. Linjen *verðir sǫtu úti* indeholder en almindelig beskrivelse af hallens så at sige ydre, og der behøvedes intet mere. Nu er der jo i det foregående blevet sagt, at Atle i al (tilsyneladende) venlighed indbød sine svogre; så kan han ikke (eller digteren kan ikke lade ham) forudsætte, at de kommer med krig og ufred; han kan forudsætte, at de slet ikke kommer, men kommer de, må det være til det gæstebud, de er indbudte til, og da kommer de fredelig. Desuden kan de 'vogtere', der her er tale om, umulig alene holde dem borte; dertil var de (vogterne) formentlig for få. Hvad de derimod kunde have gjort, hvis der var ufred på færde, var at slå alarm og advare Atle og hans mænd. Det følgende vers (v. 15) viser netop med al ønskelig klarhed, at de kommer fredelig. Uden videre kommer de ind i salen. Halvverset må helt udskydes. Tilbage bliver altså som formentlig sammenhørende linjer:

Land sǫu [þeir] Atla
ok *liðskjalfar djúpa*,
sal of suðrþjóðum
sleginn sessmeiðum
[bundnum rǫndum
bleikum skjöldum]
— — — —
en þar drakk Atli
vín í valhǫllu,
verðir sǫtu úti.

Man ser altså, at der fås et udmærket vers med god sammenhæng (bortset fra de forvanskede ord i l. 2); også den omstændighed, at det bliver 8-linjet, hvis l. 5—6 sløjfes (jfr. ovf.), taler for, at disse sidste ikke er oprindelige.

Om dette vers og ligheden mellem dets indhold (især l. 3—4) og Saxos skildring af Jarmeriks borg (jfr. omtalen af Bikke) kan henvises til Bugge, både i Anmærkningerne i hans udg. og til Arkiv I s. 13.

Endelig er der så v. 16, bestående af 14 linjer. Efter at Gudrun (i salen) har set sine lige ankomne brødre, henvender hun sig (i v. 15) til Gunnar og siger ham udtrykkelig, at han er svegen, og at han ikke vil kunne modstå Hunnerne, og råder ham til igen straks at forlade hallen. Så fortsættes der (v. 16): „Bedre vilde det have været, broder, at du var draget af sted i brynje¹ (l. 1—2), såvel som med hjelme ‘arिंगreypir’, for at besøge Atle (l. 3—4), at du sad i sadlen de solvarme dage (l. 5—6), lod nornerne begræde lig, blege i (dødens) bånd (l. 7—8), Hunnernes skjoldmøer lære ‘hervi’ at kende (l. 9—10), men lod Atle selv komme i en ormegård (l. 11—12), nu er den ormegård bestemt til eder selv (l. 13—14)“. De 4 sidste linjer slutter sig som man ser, nær til de før nævnte vers, hvor Gunnars død i en ormegård omtales. Det følger da af sig selv, at de ikke kan være oprindelige her, men må udskydes. Jeg skal her, til yderligere bekræftelse på, at Gunnar i digtet bliver dræbt, „ikke i en ormegård“, men ude på en hede eller i en skov, henviser til v. 42, hvor det hedder „hun indebrændte alle dem, der var komne fra Gunnars mord (drab) fra ‘mörkhjem’, „*myrkheimi*“, hvilket dog sikkert er (skrive)fejl for *myrkviði*. I hvert fald måtte ordene være faldne anderledes, hvis der var tale om en død i ormegård. Ganske vist er det ellers faststående træk angående Gunnars død, at han kastes i en ormegård, men muligheden af, at der har været en anden (og ældre?) fremstilling, kan selvfølgelig ikke nægtes. Tyske kilder kender jo ingen ormegårds-død.

Hvad nu de andre linjer i verset angår, danner l. 5—10 formelt en direkte og syntaktisk fortsættelse af l. 1—4. „Du

¹ *brynju* er dativ, jfr. det følgende *hjólmum*, og *ferir* er plusquamperfektisk. Dette har dr. Neckel helt misforstået s. 148.

skulde sidde i saddele de sollyse dage“, betyder selvfølgelig: „hellere skulde du på så sollyse dage som denne være tilhest, o: som kriger, og komme som angribende (ikke som værgeløs gæst)“. Vanskeligere er l. 7—8, hvor *nár* må rettes til *nái*; „nornerne“ er jo dødsbestemmende væsner; hvorledes kan de siges at „græde over“ de faldne?; de skulde jo netop gøre lige det modsatte. Dette udtryk svarer ikke til noget som helst af det, vi kender om nornernes væsen, og må være galt. Men linjerne er næppe uægte. Så er der l. 9—10. Her findes det ellers ukendte ord *hervi*; *herfi* = harve kan der sikkert ikke være tale om; det hele skulde betyde ‘udføre trælle- (trælkvinde-) gærning’. Kun Bugge har foreslået en rettelse (til *hervíg*), der ialfald vilde forbedre tanken, men han har selv taget sit forslag tilbage. Så har man tænkt på det *herfi*, der foreligger i adj. *herfiligr*, ‘ringe, ussel’; ‘usseldom’ vilde passe fortrinlig. Men dette linjepar overfylder verset, og er måske udvidelse. Hvorfor også særlig nævne disse skjoldmøer her?

Efter alt dette at dømme har versenes form ikke været så uregelmæssig som de i udgaven (og tildels cod.) er. Kun kan der være tvivl, om man tør antage vers bestående af 4 linjer (halvvers) eller 10 linjer. For mit vedkommende er jeg i alle tilfælde tilbøjelig til at antage forvanskninger.

Jeg skal nu gå over til andre forvanskninger i digtet.

V. 11 5—8. I den første halvdel¹ (hvor rettelsen af *ulfr* til *ulfar*, *gamlar* til *gamlir*, *gránverþir*, skr. *ūþ*, til *gránvarðir*, ‘gråklædte’, det første s dittografi af det sidste, må betragtes som absolut sikre) hedder det fuldstændig klart: „Ulve, o: fjendtlige personer, vil komme i besiddelse af Niflungernes arv, gamle, gråhårede (malende epiteter til *ulfar*), hvis man kommer til at savne Gunnar“ (o: hvis G. dør). Så fortsættes der: „brunskindede bjørne vil bide med *þref* tænder, glæde hundeflokken, hvis Gunnar ikke kommer“. Som man ser, er

¹ Dette vers har Bugge bl. a. behandlet i *Heimat der altn. Welsungen- u. Nib.-lieder*, Beiträge XXXV.

denne halvdel formelt som den første og, hvad indhold angår, synes den at betyde noget lignende. Dr. Neckel har da også (s. 145 f.) hævdet, at l. 5—8 er et yngre tillæg, men når han siger, at „også metrikken peger på, at bægge halvvers ikke oprindeligt har hørt sammen“, er dette kun en påstand. Der er intet i „metrikken“, der viser dette; den sidste halvdel er i enhver henseende fuldkommen på højde med den første. *Bíta þreftönnun* (snarest som ét ord, jfr. gengivelsen *bíta sínum vígtönnun* i Völs.) betegner at ‘angribe’, eller ‘vise fjendskab’ i almindelighed, og sigter naturligvis til Atle og hans mænd; disse to linjer i forbindelse med den sidste („hvis G. ikke kommer“) giver en fortræffelig mening, der dog ikke er ganske identisk med den i 1. halvdel. Forskellen ligger i forudsætningerne: „hvis Gunnar dør“ og „hvis G. ikke kommer“ (undlader at efterkomme indbydelsen). Tankegangen er: „Hvis jeg dør, vil fjender ufejlbarlig komme i besiddelse af guld; hvis jeg bliver hjemme, kan jeg vente hårde angreb — og så er udfaldet tvivlsomt, altså er det dog bedst at rejse“. I den sidste halvdel ligger netop den bestemte antydning af Gunnars endelige beslutning, at rejse. Jeg ser ikke rettere, end at dette er en fortræffelig og ganske naturlig sammenhæng og finder ingen grund til at antage halvverset for uægte (v. 12 danner så en ligeså udmærket og logisk fortsættelse deraf). Men der er én linje tilbage, den næstsidste, *gamna greystóði*, som er absolut meningsløs. *Greystóð* kan kun betyde ‘hundeflok’ — skönt *stóð* ellers aldrig bruges om hunde. Er *grey-* forvansket af *gífr-*?; ‘jættekvindens heste’ = ulve; ‘forlyste ulve’ = kæmpe og fælde mange til føde for dem (jfr. *kveldriðu stóð*). I hvert fald er linjen forvansket, men den omstændighed kan ikke fordunkle opfattelsen af de øvrige linjer eller gøre deres forståelse usikker.

Aringreypr v. 1 og 3 og 16. På første sted bruges ordet om bænken, de sidste steder om hjælmene. Det giver udmærket mening i første tilfælde („omfattende arnen, arneildene“,

o: *langeldar*); men langt vanskeligere er det at forstå det om hjælmene, ti selv om hjælme var hængte op på væggene over bænkene, bliver det ikke, og navnlig ikke i denne sammenhæng¹, naturligt at sige, at de er 'arneomgivende eller arneomsluttende'. I et vers i Hervarars. findes udtrykket *hjalmi hringreifðum*, som sikkert der er oprindeligt. Det må betyde 'forsynet med en ring, ringformet bræmme, kant' (jfr. Bugge, Norr. sag. s. 362), og giver for så vidt god mening; Bugge har (l. c.) udtalt, at vistnok er *aringreypr* på bægge steder i Atlakv. om hjælmene forvansket af *hringreifðr*. Dette er ret tiltalende. Spørgsmål er det dog, om ikke det egentlig har heddet *hringreypr*, hvilket vilde være mere naturligt, da *reifa* ellers ikke findes i betydningen 'at omgive'.

I vers 4 opregnes de gaver, som Knéfrød på Atles vegne tilbyder Gunnar: skjolde, spyd, hjælme og — Hunners mængde; dette sidste har man, ikke uden grund, fundet mærkeligt i denne sammenhæng (Vøls. har hertil svarende *herlið*); der er blevet gisnet på *hjørva* for *Húna* (Zupitza), men herimod taler, at *mengi* aldrig bruges om andet end personer; der må altså menes 'hunniske krigere'; om *dafar darraðar* (l. 7) se ovf.

V.5 begynder med: „Han erklærede også at han vilde give eder den vide Gnitahedes slette“, hvorefter der tilføjes: „og af det gjaldende spyd og af forgyldte stavne“ — ganske udenfor al syntaks og uden mening; hvorledes kan man sige „at give af (noget af) et gjaldende spyd“?; enten giver man et helt spyd eller intet deraf. Sammenhængen er uden tvivl den, at de sidste seks linjer er her indkomne fra et helt andet digt; de er snarest ikke andet end en variant til det bekendte vers i Hervararsaga (Bugges udg. s. 269—70, 348); jfr. Bugge i Arkiv I 12—13. I den oprindelige sammenhæng dér har *af* været berettiget (jfr. Herv.s *af al ok af oddi*).

¹ *aringreypr* om hjælmene er bægge steder så meget mindre på sin plads, som der er tale om hjælme, som en bærer eller tænkes at bære.

V. 6. Den sidste linje her består kun af 3 stavelser: *annat slíkt*. Völs. har hertil svarende *jafnmikit*, som jeg tidligere har optaget. Men det går ikke an (jfr. Gering), ti så vilde man få to betonedede ord bægge med vokalsk forlyd. Fejlen — hvis der er en fejl, hvad jeg bestemt mener — må da søges rettet på anden måde.

V. 7. Her lyder l. 2, som för bemærket, *sverða full*, altså 3 stavelser; men her er det åbenbart, at skriveren er bleven distraheret og har derfor skrevet fejl; det ser således ud i cod.: *sverþa full hv^{s io}, ero þra* osv.; det vil sige: skriveren skrev først *sverþa full hver ero*, 'de er alle, hvert for sig, fulde af sværd' (oprindeligt *hver ro?*); herefter skulde han have skrevet *hverio ero þeira* osv., men da han — efter et blik i originalen — atter så på, hvad han havde skrevet, trode han, at han havde skrevet *hverio ero*, dog således at han havde glemt (*io* i *hverio*), hvorfor han tilføjede det over linjen.

V. 12. L. 4 lyder *ór garði Húna*, 'de ledsagede ham (Gunnar) ud af Hunnernes gård', dette *Húna* er ganske umuligt, da det jo er Gunnars egen gård, der er tale om; at *Húna* her skulde kunne være brugt om 'helte' i almindelighed er ligeså umuligt. Jeg har tidligere foreslået at læse *ok Høgna*; l. 6 lyder: *erfiþrðr Høgna*, denne gentagelse af *Høgna* lyder dog ikke godt og gör rettelsen tvivlsom, skönt afgørende er dette ingenlunde. Bugge har (Arkiv I 16) ment, at halvverset ikke oprindeligt havde tilhørt dette digt, men et andet om brødrene Hamders og Sörles afrejse til Jörmunrekks hal. Men dette er meget tvivlsomt, også fordi vi her har formen *grátendr*, der har flere analogier i digtet.

V. 24 3 *kumblasmiðr*, 'hjælmsmed', kunde Högni umulig kaldes; det var dog aldrig fyrster, der optrådte som smede; ordet må absolut være forvansket, f. eks. af *kumbla-meidr*, hvad jeg har foreslået, 'kriger'. Bugges forsøg (Beiträge XXXV s. 246) på at redde *smiðr* er ganske forfejlet; de der anførte 'analogier' er ingen analogier.

V. 29 er tildels för omtalt. Det er blevet bemærket, at der mangler en linje i den sidste halvdel, samt at ordet *sig-tíva* er indkommet her; det står ganske isoleret og meningsløst (jfr. *dafa darraðar* i v. 14). Under disse omstændigheder vilde det være mærkeligt, om den første halvdel var fri for forvanskninger; l. 4 *sifjungr þeira* gör ikke noget tilforladeligt indtryk; endnu mindre den foranstående linje: *sleginn róghornum*; hvad betyder disse ord? *Sleginn* kan kun gå på Atle. *Róghorn* kan til nød betyde to ting. Efter den almindelige poetiske sprogbrug skulde det betyde 'sværd' ('kamp-torn'). 'Beslået, o: omgjordet, med sværd' (plur. da her brugt for sing.) er dog en uhørt udtryksmåde, da *slá* aldrig bruges på den måde. *Róghorn* kunde også betyde 'kriger' (*horn* findes flere steder i gammel tid brugt således, som *viðr* og lign.). 'Omgivet af krigere' vilde give en fortræffelig mening. *Slá* vilde i denne forbindelse være mere forståelig; fuldt analoge udtryk findes vel ikke; jfr. dog et udtryk som *var nú slegit öllu folki í mannhringa*. At Neckels opfattelse af *róghorn* 'spore' (s. 161) er umulig behøver ingen beviser. Hans rettelse af *sleginn* til *slegnum* (hesten, slået med), der i og for sig vilde være ringe rettelse, falder også derved bort, at *róghorn* 'sværd' dog sikkert ikke er blevet brugt som pisk. Linjen er vistnok forvansket.

V. 33 1—4: „Ud gik da Gudrun imod Atle [da denne var vendt tilbage „fra heden“] med forgyldt bæger (guldbæger) *at reifa gjöld rognis*“. Det er de sidste ord, der her volder vanskelighed; *reifa gjöld* kunde være en omskrivning for *gjalda*, men *Rognis* alene kan kun betyde 'Odin'. At digteren skulde have brugt det absolut som 'fyrste' (jfr. brugen af *valhöll* f. eks.) må meget betvivles; og selv da måtte der skrives *rogni*, dativ (Gering). Det er i betragtning af alt dette, at jeg har ment, at *gjöld* kunde være forvansket for *grund*, *grund-Rognir* 'kongen', o: Atle; naturligvis måtte der så skrives *-Rogni* (acc.).

L. 5—8 lyder: „Du kan, fyrste, i din hal modtage glad af Gudrun *gnadda nifffarna*“. Tilsyneladende er alt i orden i sproglig-syntaktisk henseende. Som objekt for *þiggja* står *gnadda nifffarna*; det sidste ord er acc. pl. af *nifffarinn*, ‘gået til mørkets verden’, død. Men hvad er *gnadda*? Således som jeg har gjort opmærksom på, findes *gnad* i en svensk dialekt („små barn“), der synes at give et fingerpeg med hensyn til opfattelsen her. Mulig er *gnaddr* det samme som *naddr*, ‘en lille spids, lille söm’, hvilket godt kunde bruges om små drenge i lighed med så mange andre ord af lignende art. Jfr. nu også no. *gnadd*, „tör og hård, tungnem og upåvirkelig person“ (Ross). Med *gnadda* kunde da Gudrun mene sine (og Atles) smådrenge, som hun imidlertid har dræbt (jfr. Bugge udg. s. 432). Hun vilde da sige: „modtag i din hal de døde drenge“ (nemlig til at spise), men så uforblommet kan hun ikke tænkes at have talt.

Man (Bugge) har derfor ment, at ordet her kunde betyde ‘små dyr’, der skulde være tilberedte til spise ved det festlige lag — og at således måtte Atle nødvendigvis have forstået det, medens Gudrun mente deres sønner. Dette er i virkeligheden det mest antagelige. Jeg har tidligere tænkt mig, at *gnaddar* var Gudruns brødre; men så måtte der læses *Goðrúnar* (og ikke *Goðrúnu*; at da i betydningen ‘efter’; til *þiggja* måtte der så underforstås *veislu* el. lign.), men det hele bliver mere indviklet på den måde. Det er heraf klart, at jeg ikke kan tiltræde B. M. Olsens forslag (Arkiv IX 232 f.) at læse *nifffarnað*, af et ellers ukendt subst. *nifffarnaðr*; *farnaðr* findes ellers ikke i en betydning, der her let kan passe. B. M. Olsens indvending, at *nifffarinn* ikke kunde bruges om ‘slagtede dyr’, er i almindelighed rigtig, men ordet står jo netop i en tvetydig sammenhæng, og det er denne tvetydighed, forblommethed, der berettiger det. Atle har naturligvis forstået — eller digteren har ladet ham forstå *gnadda* om festens ret af små dyr.

V. 40. L. 1—2 lyder: *Óvarr Atli | móðan* [med sikkerhed rettet til *óðan*] *hafði hann sik drukkit*. Her er det påfaldende, at l. 2 både har et verbum og subjektet dertil, med andre ord: linjen udgør en selvstændig sætning, medens den 1. linje er en ufuldstændig sætning; bedre vilde det straks blive, hvis *hann* blev sløjfet, hvad det vistnok under alle omstændigheder bör. Men det er et spørgsmål, om ikke et *var* (ǰ: *vas*) er ved uagtsomhed udeladt efter *ovar*, der jo så at sige selv sluttede med *var*, altså: *Óvarr vas Atli | óðan* osv. Dette har allerede Rask indset og indsat *var*. Jeg frafalder altså nu min tidligere ændring, at flytte *hafði* (cod. har urigtig *ha:ffi*) op i l. 1. I l. 8 må ligge en fejl, ikke fordi *fyr* *ǰðlingum* — som den lyder — metrisk vilde være utænelig, men fordi det er i virkeligheden umuligt at sige: „ofte var den leg [der sigtes til elskovshandel mellem Atle og Gudrun] bedre, da de skulde favnes blødt — for fyrster, ǰ: i fyrsters påsyn (!)“; andet kan de sidste ord ikke betyde. Linjen må have lydt helt anderledes oprindelig.

V. 41 5, *hratt fyr hallar dyrr*, *hratt* viser, at der her er tale om hvalpene, men *brandi* styres ikke deraf; det vilde være et unaturligt udtryk: *at hrinda eldi fyr hallar dyrr* omtrent i betydning at 'sætte ild på'; desuden er et udtryk som 'at vække mændene med den varme ild' et særdeles betegnende, sarkastisk udtryk. Nærmere forklaring følger i næste vers.

Det er klart af alt dette, at Akv. er et af de dårligst bevarede Eddadigte. Der er indskud, der er lakuner, der er fordærvede ord og vers, som det er umuligt at rekonstruere, osv. I almindelighed taler dette for en høj alder, men derfor at gøre det til et af de allerældste er unødvendigt. På grund af brugen af *ballriðar* om mennesker og *valhøll* om en jordisk hal, hvortil måske også *rǰgnir* (i v. 33) bör regnes, har jeg villet bestemme digtets alder til slutningen af det 10. årh., og jeg ser vedblivende ingen grund til at forlade denne op-

fattelse. Det er tilvisse i mange henseender et mærkeligt digt. Forfatteren har haft ævne til i al knaphed at kaste lys over de personers karakterer, der optræder. Jeg har pegt på et udtryk som *dyljendr þoggðu*, 'skjulerne tav', d. v. s. 'mændene, der rugede over skjulte rænker, tav': at der er tale om Atles mænd (eller mulig Knéfrød alene) må betragtes som utvivlsomt. Efter gammel nordisk (og fællesgermansk?) skik fremførte man ikke straks sit ærinde, men ventede noget — indtil tid var at fremkomme dermed. Da fremsatte Knéfrød det med „kold stemme“, atter et brilliant beskrivende udtryk. Og således videre. Der er forlængst blevet gjort opmærksom på den hyppige brug af (det substantiviske) participium, *dyljendr* (v. 2), *rýnendr né ráðendr* (v. 9), *grátendr* (v. 12). Neckel har (især s. 172) med rette fremhævet de malende og særtegnende tillægsord (deriblandt participia præ. i virkelig participial funktion); disse findes hele digtet igennem og egner sig ikke på nogen måde til at bruges som kriterium til at skælné mellem yngre og ældre bestanddele blandt málaháttversene. Endnu mindre dur andre ydre forhold dertil. I fornyrdislagsversene findes tilsvarende tillægsord derimod i en langt ringere grad.

For nu at vende tilbage til málaháttversenes form, har udgiverne (jeg, Symons og ikke mindst Gering) søgt systematisk at bringe de enkelte linjer i overensstemmelse med de bekendte Sieverske grundformer; jfr. Sievers selv i *Beiträge VI* s. 350 ff. Efter alt hvad der för er bemærket nærer jeg dog nu store betænkeligheder ved at gøre dette, da jeg — og det især på grund af de mange 4-stavelleslinjer — er tilbøjelig til at tro, at versmålet står på et lignende begynderstandpunkt som i Torbjörn hornkloves digt. Af en lignende mening er åbenbart også Sjöros, der i sin afhandling om málaháttr intet hensyn har taget til *Atlakviða*.

Jeg skal da til slutning anføre digtet, som det efter det foranstående lyder med udeladelse af de uægte fornyrdislags-

vers og med optagne sandsynlige rettelser, men i øvrigt i så nær tilslutning til cod. som muligt (de parentetiske tal betegner Bugges tælling); skarpe klammer betegner ord, der kunde udelades. Sammentrækninger er, i henhold til hvad der i det forangående er drøftet, foretagne og betegnede ved $\frown$. Med ooooo betegnes linjer, hvor cod. har en umulig tekst. Prikker og stjærner betyder lakuner.

1 (1) Atli sendi

ár til Gunnars
kunnan segg at ríða,
Knéfrøðr vas sá heitinn;
at gørdum kom [hann] Gjúka
ok at Gunnars hǫllu,
bekkjum aringreypum
ok at bjóri svǫsum.

2 (2) Drukku þar dróttmegir,

en dyljendr þøgðu,
vín í valhǫllu,
vreiði sǫusk [þeir] Húna;
kallaði þá Knéfrøðr
kaldri røddu,
seggr enn suðrœni,
sat [hann] á bekk hǫum.

3 (3) „Atli mik hingat sendi,

ríða ørendi
marí enum mélgreypa
Myrkvið enn ókunna,
at biðja yðr Gunnarr,
at [it] á bekk kæmið
með hjǫlmum aringreypum (hring-?)
at sækja heim Atla.

4 (4) Skjöldu kneguð þar velja

ok skafna aska,

- hjalma gollroðna (ǫ: hroðna)
 ok Húna mengi,
 silfrgylð sǫðulklæði, cod. -gylt
 serki valrauða cod. -rǫpa
 dafar darraðar,
 drǫsla mélgreypa.
- 5 (5) Vǫll lézk ykr [ok] mundu gefa
 víðrar Gnitahiðar
 [af geiri gjallanda
 ok [af] gylðum stǫfnum, cod. gylt-
 stórar meiðmar
 ok staði Danpar,
 hris þat et mæra,
 es [meðr] Myrkvið kalla*.]
- 6 (6) Hǫfði vatt þá Gunnarr
 ok Hǫgna til sagði:
 „hvat ræðr [þú] okr seggr enn æri?,”
 als vit slíkt heyrum,
 goll vissak ekki
 á Gnitahiði
 þats vit ættima
 annat slíkt
 (eller? þats vit annat
 ættima slíkt).
- 7 (7 1 6 9 10) Sjau eigum salhús cod. eigo víþ
 sverða full hver eru,
 hverju eru þeira
 hjǫlt ór gulli,
 minn veitk mar baztan,
 en mæki hvassastan,
 hjalm ok skjöld hvítastan
 kominn ór hǫll Kíars*.
- 8 (8) „Hvat hyggr [þú] brúði bendu,
 þás [hon] okr baug sendi,

varðan *ulfs* vóðum;
 hykk at [hon] vgrnuð byði;
 hár fank heiðingja
 riðit í hring rauðum,
 ylfskr es vegr okkarr
 at riða ørendi“.

cod. varinn
 váþom heiþingia

- 9 (9 1—4) Niðjargi hvøttu [Gunnar]
 né nóungr annarr,
 rýnendr né ráðendr,
 né þeir̄s ríkir vóru.

* * *

- 10 (9 5—8, 10) Kvaddi þá Gunnarr
 sem konungr skyldi,
 mærr í mjóðranni,
 af mióði stórum:
 „rís þú nú Fjörnir
 lát[*tu*] á flet vaða,
 greppa gollskálir
 með gumna hǫndum“.

- 11 (11) Ulfar munu ráða
 arfi Niflunga,
 gamlir gránvarðir,
 ef Gunnars missir;
 birnir blakfjallir
 bíta þreftǫnnum,
 gamna *gífr*(?) -stóði,
 ef Gunnarr né kǫmrat“.

cod. gamlar, -verð-

cod. grey-

- 12 (12) Leiddu land-Rǫgni
 lýðir óneisir
 grátendr gunnhvata
 ór garði o o o;
 þá kvað þat enn æri
 erfivǫrðr Hǫgna:

cod. hvna.

„heilir farið nú ok horskir,
hvars ykr hugr teygir“.

- 13 (13) Fetum létu fræknir
of fjöllum at þyrja cod. vm
marí ena mēlgreyppu cod. marina
Myrkvið enn ókunna;
hristisk ǫll Húnmǫrk
þars harðmóðgir fóru,
rjúku [þeir] vandstyggva cod. vann
vǫllu algræna.

- 14 (14₁₋₂, 5-6, 10-12) Land sóu [þeir] Atla cod. oc lípscialfar dýpa
o o o o o cod. vm
sal of suðrþjóðum
sleginn sessmeiðum;
. . . . .
en þar drakk Atli
vín í valhǫllu
verðir sötu úti.

- 15 (15) Systir fann þeira
snemst at [þeir] í sal kómu
bræðr hennar báðir,
bjóri vas [hon] lítt drukkin,
„ráðinn est[u] nú Gunnarr,
hvat munt[u] ríkr vinna
við Húna harmbrögðum,
hǫll gakk [þú] ór snimma.

- 16 (16₁₋₁₀) Betr hefðir [þú] bróðir
at [þú] í brynju færir
sem hjölmum aringreyppum (ǟ: hring-),
at séa heim Atla,
sætir [þú] í sǫðlum
sólheiða daga,
nái nauðfólva cod. nar
létir nornir o o o o cod. gráta.

[Húna skjaldmeyjar
herfi kannan].“.

17 (17) „Seinat es nú systir
at samna Niflungum,
langt es at leita
lýða sinnis til
. . . . .
. . . . .
of rosmofjöll Rínar
rekka óneissa“.

18 (18)   *   *   *
fengu þeir Gunnar
ok í fjötur settu,
vin Borgunda,
ok bundu fastla.

19 (19 1—4) Sjau hjó Högni
sverði hvössu,
en enum átta
hratt í eld heitan;
          *   *   *

20 (21) „Hjarta skal mér Högna
í hendi liggja,
blóðugt ór brjósti
skorit baldriða,
saxi slíðrbeitu
o o o o o
fyr . . . . .
. . . . .“

cod. syni þjóðans

21 (22) Skóru þeir hjarta
Hjalla ór brjósti
blóðugt ok á bjóð lögðu
ok bóru [þat] fyr Gunnar.

22 (23) [Þá kvað þat Gunnarr
gumna dróttinn]:

Hér hef̃k hjarta
 Hjalla ens blauða
 óglíkt hjarta
 Høgna ens frækna;
 es mjök bifask,
 es á bjóði liggr;
 bifðisk hølflu meirr,
 es í brjósti lá“.

23 (24) Hló þá Høgni,
 es til hjarta skóru
 kvikvan kumblameið,
 klekkva [hann] sízt hugði;
 . . . . .
 . . . . .
 blóðugt [þat] á bjóð lögðu
 ok bóru fyr Gunnar.

cod. smip

24 (25) [Mærr kvað þat Gunnarr,
 geirniflungr]:
 „Hér hef̃k hjarta
 Høgna ens frækna,
 óglíkt hjarta
 Hjalla ens blauða,
 es lítt bifask,
 es á bjóði liggr;
 bifðisk svági mjök,
 þás í brjósti lá.

25 (26) Svá skalt þú Atli
 o o o o o fjarri
 . . . . .
 sem munt menjum verða;
 es und einum mér
 ǫll of folgin
 hodd Niflunga;
 lifira nú Høgni.

cod. aegom

cod. vm

- 26 (27 1-4) Ey vas mér týja,
meðan [vit] tveir lifðum,
nú es mér engi
es [ek] einn lifik.
* * *
- 27 (27 5-12) Rín skal ráða
rógmalmi skatna,
svinn áskunn*um* cod. -a
arfi Niflunga;
í veltanda vatni
lýsask valbaugar,
heldr *an* á hǫndum goll cod. enn
skíni Húna bǫrnum.“
- 28 (28 1-2) „Ýkvið [ér] hvélvǫgnum,
haptr es nú í bǫndum.“
* * *
- 29 (29) Atli enn ríki
reið Glaumi mǫnum,
o o o rógþornum, cod. sleginn
sifjungr þeira;
. . . . .
Goðrún o o o o , cod. sigtifa
varnaði við tǫrum,
vaðin í þyshǫllu.
- 30 (30) „Svá gangi þér Atli,
sem [þú] við Gunnar áttir
eiða opt of svarða cod. vm
ok ár of nefnda
at sól enni suðrhǫllu
ok at Sigtýs bergi,
hǫlkvi hvilbeðjar
ok at hringi Ullar.“
* * *

- 31 (32 5-8) Dynr vas í garði,
 dröslum of þrungit,
 vápnsöngur virða,
 vöru af heiði komnir.
- 32 (33) Út gekk þá Goðrún
 Atla í gögn
 með gylðum kálki cod. gylltom
 at reifa *grund*-Rögni: cod. giöld ragnis
 „þiggja knátt[u] þengill
 í þinni hõllu
 glaðr at Goðrúnu
 gnadda niðfarna“.
- 33 (34) Umðu ǫlskálir
 Atla vínþógar,
 þás í hõll saman
 Húnar tǫlðusk,
 gumar gransíðir
 gengu inn *hvatir* cod. hvárir
 . . . . .
 . . . . .
- 34 (35) Skævaði [þá] en skírleita
 . . . . .
 . . . . .
 veigar þeim at bera,
 afkór dís jǫfrum
 ok ǫlkrásir valði
 nauðug neffǫlum,
 en nið sagði Atla:
- 35 (36) „Sona hefr þinna,
 sverða deilir,
 hjörtu hrædreyrug
 við hunang of tuggin,
 melta knátt[u] móðugr
 manna valbráðir,

- eta at ǫlkrósum
ok *ór* ǫndugi at senda“.
- 36 (38) Ymr varð á bekkjum,
afkarr sǫngr virða,
gnýr und goðvefjum,
grétu börn Húna,
nema ein Goðrún,
es hon æva grét
bræðr sína berharða
ok buri svása
[unga ófróða
þás [hon] við Atla gat].
- 37 (39) Gollu sǫri
en gaglþjarta
hringum rauðum
reifði [hon] húskarla;
skǫp lét hon vaxa,
en skíran malm vaða,
æva fljóð ekki
gáði fjarghúsa.
- 38 (40) Óvarr *vas* Atli,
óðan hafði [hann] sik drukkit,   cod. moþan
vápn hafði [hann] ekki,
varnaðit [hann] við Goðrúnu;
opt vas sá leikr betri,
þás þau lint skyldu
optarr umb faðmask
o o o o o o   cod. fyr a:þlingom
- 39 (41) Hón beð broddi
gaf blóð at drekka
hendi helfússi,
ok hvelpa leysti,
hratt fyr hallar dyrr,
ok húskarla vakði

brandi brúðr heitum :
 þau lét [hon] brœðra gjöld. cod. gj. br.
 40 (42) Eldi gaf [hon] þá alla,
 es inni vóru
 ok frá morði [þeira] Gunnars
 komnir vóru ór myrkviði; cod. heimi
 forn timbr fellu,
 fjarghús ruku,
 þær *brann* buðlunga,
 brunnu ok skjaldmeyjar
 [inni aldrstamar,
 hnigu í eld heitan].

Udeladte vers og linjer:

77—8 boga bekkæma
 en brynjur ór gölli
 11—12 einn es minn betri
 en sé allra Húna.
 14 3—4 Bikka greppar standa
 á borg enni hóu
 7—9 bundnum røndum
 bleikum skjöldum,
 dafa darraðar.
 13—16 at varða þeim Gunnari
 ef þeir hér (læs: hans) vitja kvæmi,
 með geiri gjallanda
 at vekja gram hildi.
 16 11—14 en Atla sjalfan
 létir [þú] í ormgarð koma,
 nú 's sá ormgarðr
 ykr of folginn. cod. vm-
 19 5—7 svá skal frœkn
 fjandum verjask
 Høgni varði hendr.

- 20 . . Gunnars,
frógu fræknan,
ef fjör vildi
Gotna þjóðann
golli kaupa.
- 28 3—6 ok meirr þaðan
menvörð bituls
dolgröggi dró
til dauðs skókr.
- 31 1—8 Lifanda gram
lagði í garð
þann̄ skriðinn vas,
skatna mengi,
innan ormum,
en einn Gunnarr
heiptmóðr hǫrpu
hendi kníði.
- 9—12 glumðu strengir,
svá golli skal
frækn hringdrifi
við fira halda.
- 32 1—4 Atli lét
lands síns á vit
jó eyrskáan
aptr frá morði.
- 37 1—4 Kallara [þú] síðan
til knéa þinna
Erp né Eitil
qlreifa tvá; . . . .
- 37 5—10 Séra [þú] síðan
í seti miðju
golls miðlendr
geira skepta,

cod. scal gvlli

manar meita
 né mara keyra.
 43 Fullrætt 's of þetta, cod. vm
 ferr engi svá síðan
 brúðr í brynju
 bræðra at hefna,
 hón hefr þriggja
 þjóðkonunga
 banorð borit
 björt áðr sylti.

Ved nu at gennemlæse bægge partier forekommer det mig — det er ialfald mit personlige skøn —, at hoveddigtet er ensartet både med hensyn til form og udtryksmåde. Der er för henvist til Neckels samling af og udtalelse om digtets malende adjektiver, der helt igennem er ensartede. Jeg ser deri et udmærket kriterium for enhed og en og samme digter. Ser vi på det egenlige poetiske ordforråd, er resultatet det samme. Her er det især kenningerne, der kommer i betragtning. Af sådanne findes der — foruden ord som *dróttmegir* v. 2 — *ulfs váðir* (cod. *váðir heidingja*) for 'ulvehår' v. 8, *mjóðrann* v. 9, *sessmeidr* 'bænk', v. 14, *hølkvir hvílbedjar* 'hus', v. 30, *rógþorn*, se herom ovf., v. 29, *rógmalmr skatna* 'guld(et)', v. 27, *land-Rögnir* 'fyrste', v. 12; i fuld overensstemmelse hermed vilde det formodede *grund-Rögnir*, v. 33, være; *sverða deilir* 'mand', v. 36; af lignende art vilde det af mig formodede *kumbla meidr* v. 24 være, jeg kan ikke indse, at en sådan kenning vilde være uforenelig med digtets øvrige sprog. Tværtimod. Endelig er der *fjarghús* 'livs-hus, legeme', v. 39, 42. Under sådanne omstændigheder vilde der heller ikke være noget i vejen for et *gífrstóð* v. 11. Af simplere kenninger, som har ringere betydning, er f. eks. *erfivörðr Högna* v. 12. Ser vi nu på fornyrdslags-versene, finder vi der forholdsvis mange kenninger og langt flere end i målahátt-

versene: *menvörðr* 'fyrste', *dolg-Rögnir* 'kriger', *bituls skókr*(?) 'hest', — alle 3 i v. 28; *hringdrifi*, 'gavmild fyrste', v. 31, *golls miðlendr* 'gulduddelere', v. 37. Dette tyder på en forskel på begge grupper af vers.

En anden forskel ses deri, at der i den sidste gruppe findes ligefremme digtærræsonnementer: „således skal en tapper mand“ osv. v. 16, „således skal en gavmild fyrste“ osv. v. 31, „således vil ingen kvinde senere“ osv. v. 43. Noget sådant findes aldeles ikke i málaháttgruppen. Ti noget andet er, at digteren lader de talende tale på en ræsonnerende måde.

Heri ligger da et afgørende kriterium med hensyn til berettigelsen af at udskille de fornrydslagsvers, der ovenfor er fjærnede. Vi mener da at kunne konstatere et digt til om Atle og Gjukungernes undergang foruden Atlakviða og Atlamál, i fornrydslag, medmindre man vil foretrække at betragte alle de pågældende vers som (sene) tildigtninger til Atlakviða, hvad dog næppe er rigtigt.